

Τρομοκρατία τον καιρό της πανδημίας

Ελένη Κωνσταντινοπούλου

Δικηγόρος - Κοινωνιολόγος, ΜΔΕ Ποινικού Δικαίου & Θεωρίας του Δικαίου
και ΜΔΕ Εγκληματολογίας Πάντειο Πανεπιστήμιο

Λίγο πριν τη συμπλήρωση του δεύτερου έτους της υγειονομικής κρίσης του ιού COVID-19, φαίνεται να επιβεβαιώνεται η αρχική τάση ύφεσης της τρομοκρατικής δραστηριότητας και, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, οδεύουμε προς την επιτέδωση της καμπύλης των τρομοκρατικών επιθέσεων¹.

Περίοδοι όπως αυτή που διανύουμε, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών εντάσεων που επικράτησαν λόγω της πανδημίας και των μέτρων περιορισμού της, αποτελούν μοναδική ευ-

1. Βλ. Upadhyay Shreya, COVID-19 and its Impact on Terrorism, ARTHA JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, VOL. 19 NO. 4 (2020), σελ. 37. Επίσης, Barton Greg, In COVID's shadow, global terrorism goes quiet. But we have seen this before, and should be wary, August 13, 2020, <https://theconversation.com/in-covids-shadow-global-terrorism-goes-quiet-but-we-have-seen-this-before-and-should-be-wary-144286> (ανακτήθηκε την 14.01.2021). Επίσης, De Silva Sara (Dr.), COVID-19 and its Impact on Global Terrorism Trend, 13th International Research Conference, 15-16.10.2020, General Sir John Kotelawala Defence University

καιρία μελέτης των επιπτώσεών τους στο εγκληματικό φαινόμενο. Ήδη η επιστημονική έρευνα έχει ασχοληθεί με την αύξηση της συχνότητας διάπραξης ορισμένων εγκλημάτων, όπως η ενδοοικογενειακή βία, τα εγκλήματα κατά της ζωής και οι διαδικτυακές απάτες². Ωστόσο, αξίζει να εξετάσουμε και την επίδραση αυτών των συνθηκών στη μείωση της εμφάνισης κάποιων άλλων εγκλημάτων, όπως η τρομοκρατία, διότι ενίοτε, ακόμη και η σιωπή έχει πολλά να μας πει.

Με αφορμή αυτή τη σκέψη, στο παρόν κείμενο θα εξετάσουμε εάν η αισθητή μείωση των τρομοκρατικών επιθέσεων, συνδέεται με τη μειωμένη προβολή που θα μπορούσαν αυτές να έχουν λόγω της πανδημίας και, συνακόλουθα, με την αδυναμία επίτευξης του σκοπού τους, δηλαδή τη διάχυση του τρόμου. Εφόσον η υπόθεση αυτή επιβεβαιωθεί, θα ήταν σκόπιμο να ληφθεί υπόψη για τη διαμόρφωση της επίσημης αντίδρασης σε μελλοντικά τρομοκρατικά χτυπήματα.

Τα τελευταία 5 περίπου έτη είχε παρατηρηθεί μείωση των θανάτων από τρομοκρατικές επιθέσεις³. Το 2020 καταγράφηκε επιπλέον σημαντική μείωση των ίδιων των επιθέσεων. Δυστυχώς, οι προσβάσιμες βάσεις δεδομένων και αναλυτικές εκθέσεις δεν είναι ακόμη ενημερωμένες με τα στατιστικά στοιχεία των ετών 2020-2021, ούτως ώστε να είναι δυνατή η σύγκριση με αυτά των προηγούμενων ετών και να εξαχθούν ασφαλέστερα συμπεράσματα⁴. Πάντως, οι αναφορές στην αρθρογραφία και τις δημοσιευθείσες εκθέσεις οργανισμών συνηγορούν ότι, η ύφεση του φαινομένου ήταν αισθητή ήδη από τους πρώτους μήνες του 2020. Ελάχιστες εξαιρέσεις αποτελούν ορισμένες περιοχές της Ασίας και της Μέσης Ανατολής (Αφγανιστάν, Συρία, Ιράκ κ.ά.), καθώς και της υποσαχάριας Αφρικής (Νιγηρία, Μοζαμβίκη κ.ά.), όπου η τρομοκρατική δραστηριότητα εμφανίζεται στο πλαίσιο ευρύτερων εσωτερικών συγκρούσεων και αναταραχών⁵.

2. <https://theartofcrime.gr/%ce%b1%ce%bd%ce%b8%cf%81%cf%89%cf%80%ce%bf%ce%ba%cf%84%ce%bf%ce%bd%ce%af%ce%b5%cf%82-%cf%83%cf%84%ce%b9%cf%82-%ce%b7%cf%80%ce%b1-%cf%83%cf%84%ce%b7%ce%bd-%ce%b5%cf%80%ce%bf%cf%87%ce%ae-%ce%bc%ce%b5/> καθώς επίσης <https://theartofcrime.gr/%ce%b7-%ce%b5%cf%80%ce%af%ce%b4%cf%81%ce%b1%cf%83%ce%b7-%cf%84%ce%bf%cf%85-covid-19-%cf%83%cf%84%ce%b7%ce%bd-%ce%b5%ce%bd%ce%b4%ce%bf%ce%b9%ce%ba%ce%bf%ce%b3%ce%b5%ce%bd%ce%b5%ce%b9%ce%b1%ce%ba/> (ανακτήθηκαν την 10.06.2021)

3. Institute for Economics & Peace (IEP), Global Terrorism Index 2020: Deaths from terrorism reach five-year low, but new risks emerge, <https://www.visionofhumanity.org/global-terrorism-index-2020-deaths-from-terrorism-reach-five-year-low-but-new-risks-emerge/> (ανακτήθηκε την 14.06.2021)

4. Μέχρι στιγμής, οι ελεύθερα προσβάσιμες κρατικές και μη βάσεις δεδομένων και αναλυτικές εκθέσεις είναι ενημερωμένες έως και το έτος 2019. [όπως α. US Department of State / Bureau of Counterterrorism (<https://www.state.gov/country-reports-on-terrorism-2/>), β. University of Maryland / Department of Homeland Security Emeritus Center of Excellence / Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START) (<https://www.start.umd.edu/gtd/>), γ. Institute for Economics & Peace (IEP), Vision of Humanity, (<https://www.visionofhumanity.org/maps/global-terrorism-index/#/>)] Πρβλ. την τελευταία έκθεση του Institute for Economics & Peace (IEP) για το έτος 2019 που κάνει κάποιες αναφορές στην επιρροή της πανδημίας, καθώς δημοσιεύτηκε τον Νοέμβριο 2020, χωρίς ωστόσο να εμπεριέχει αναλυτικά στατιστικά δεδομένα.

5. Βλ. Comerford Miles, How have terrorist organisations responded to COVID-19?, Institute for Economics & Peace (IEP), Vision of Humanity, Sydney 11.05.2021, <https://www.visionofhumanity.org/how-have-terrorist-organisations-responded-to-covid-19/>

Η επιστημονική έρευνα και οι σχετικές δημοσιεύσεις, είτε πρόκειται για ιδιωτικές μελέτες είτε για εκθέσεις κρατικών και μη οργανισμών που έχουν ως αντικείμενο την τρομοκρατία και παρατηρούν την ανάλογη δραστηριότητα, όπως είναι εύλογο, εκφράζουν ανησυχία για τις κοινωνικές προεκτάσεις της πανδημίας και την εξέλιξη του φαινομένου σε βάθος χρόνου⁶. Τα σημεία στα οποία συγκλίνουν, είναι τα εξής:

1. Οι τρομοκρατικές και εξτρεμιστικές οργανώσεις από τους πρώτους μήνες προσάρμοσαν τα αφηγήματα που αναπαράγουν μεταξύ των μελών τους στην ανασφάλεια που προκάλεσε η πανδημία. Για παράδειγμα, οι ισλαμιστικές τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως η al-Qaida και το ISIL/Da'esh που δραστηριοποιούνταν κυρίως σε χώρες της Ασίας και της Μέσης Ανατολής, υποστήριξαν ότι ο κορωνοϊός είναι κατασκευάσμα του Αλλάχ για να εξαφανίσει τους άπιστους. Παράλληλα, βρήκαν την ευκαιρία να προβάλουν την υγειονομική περίθαλψη που παρέχουν στα ψευδοκράτη τους, με σκοπό την βελτίωση της εικόνας τους στην κοινωνία και την προσέλκυση νέων μελών.⁷ Ομοίως, η ισλαμιστική οργάνωση Islamic Revolutionary Guard Corps διέδιδε στα μέλη και τους υποστηρικτικές της ότι ο κορωνοϊός είναι αποτέλεσμα βιολογικής τρομοκρατικής επίθεσης σιωνιστών, ενώ η οργάνωση al-Shabaab ισχυρίστηκε ότι ο κορωνοϊός σκόπιμα εξαπλώθηκε στη Σομαλία. Αντίστοιχη πορεία ακολούθησαν και ορισμένες ακροδεξιές οργανώσεις στις ΗΠΑ και αλλού, που αντιμετώπισαν την κατάσταση ως μια ευκαιρία να αναπτύξουν ρατσιστική, αντισημιτική, ισλαμοφοβική και συνωμοσιολογική ρητορική, να δικαιολογήσουν την άσκηση βίας με σκοπό την ανατροπή της «αποτυχημένης» δημοκρατίας και να αυξήσουν το κοινό τους.⁸

2. Οι τρομοκρατικές οργανώσεις, όχι απλώς οργάνωσαν την προπαγάνδα τους εργαλειοποιώντας την αγωνία του κόσμου για την εξάπλωση του ιού, αλλά εκμεταλλεύτηκαν

covid-19/ (ανακτήθηκε την 14.06.2021). Επίσης, De Silva Sara (Dr.), ο.π. Πρβλ και Marone Francesco, Hate in the time of coronavirus: exploring the impact of the COVID-19 pandemic on violent extremism and terrorism in the West, Springer, Security Journal (2021), <https://link.springer.com/article/10.1057/s41284-020-00274-y>, όπου αναφέρονται μικρότερης κλίμακας επιθέσεις και σε άλλες χώρες το 2020.

6. Ας σημειωθεί ότι, ορισμένες δημοσιεύσεις οργανισμών όπως η Europol, η Interpol, η UN - Counter-Terrorism Committee Executive Directorate (CTED) αποφεύγουν να αναφερθούν ρητά σε μείωση των τρομοκρατικών επιθέσεων, ενώ εξακολουθούν να εξετάζουν αποκλειστικά και μόνο τους κινδύνους που μπορεί να προκύψουν στο μέλλον εξαιτίας της πανδημίας.

7. Basit Abdul, COVID-19: a challenge or opportunity for terrorist groups?, Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism, Volume 15, Issue 3, Sep 2020, 263-275, σελ. 265. Ομοίως, Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism, ο.π., σελ. 29 & 86-87

8. Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism, ο.π., σελ. 86-88, Επίσης, UNITAR, IMPACT OF COVID-19 ON VIOLENT EXTREMISM AND TERRORISM, https://www.unitar.org/sites/default/files/media/file/COVID-19%20and%20Its%20Impact%20on%20Violent%20Extremism%20and%20Terrorism%20Factsheet_0.pdf (ανακτήθηκε την 10.06.2021). Επίσης, De Silva Sara (Dr.), ο.π.. Ομοίως, De Cauwer Harald G, Somville Francis, Health Care Organizations: Soft Target during COVID-19 Pandemic, Prehospital Disaster Medicine, Jun 2021;36(3), σελ. 344-347

ταυτόχρονα το γεγονός ότι πολύς κόσμος, ιδίως νέοι, παρέμεινε για μεγάλα χρονικά διαστήματα σε κατ' οίκον περιορισμό και χρησιμοποιούσε το διαδίκτυο σε υψηλότερα ποσοστά και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ό,τι συνήθως, το οποίο ούτως ή άλλως αποτελεί ένα από τα βασικότερα μέσα προσέγγισης και προσηλυτισμού νέων μελών⁹. Έτσι, από τους πρώτους κιόλας μήνες αυξήθηκαν, όχι μόνο οι διαδικτυακές επισκέψεις σε τρομοκρατικά φόρουμ, κανάλια και κοινωνικά δίκτυα, αλλά και ο αριθμός των μελών των ιστοσελίδων ισλαμιστικών και ακροδεξιών οργανώσεων.¹⁰ Ενδεικτικά, μόνο τον μήνα Μάρτιο 2020 πάνω από μισό εκατομμύριο χρήστες επισκέφτηκαν υλικό του ISIS σχετικό με την πανδημία. Επιπλέον, από την επεξεργασία δεδομένων ενός δικτύου 225 καναλιών στο Telegram, που διεξήγαγε το Institute for Strategic Dialogue, προέκυψε ότι, τον ίδιο μήνα, αυξήθηκε κατά 6.000 χρήστες η επισκεψιμότητα ενός ακραίου ρατσιστικού καναλιού, ενώ κατά 2.400 ενός άλλου (και, συγκεκριμένα, κατά ποσοστό 800%). Τον ίδιο μήνα, διπλασιάστηκαν οι χρήστες που πήραν μέρος σε συζητήσεις στο Facebook και το Twitter της αναγνωρισμένης πλέον ως τρομοκρατικής οργάνωσης QAnon, ενώ τα μέλη της στο Facebook αυξήθηκαν κατά 120%.¹¹

3. Επίσης υποστηρίζεται ότι οι τρομοκράτες, επειδή έχουν αντιληφθεί ότι η πανδημία και το ενδεχόμενο μιας νέας υγειονομικής κρίσης προκαλούν μεγάλη αναταραχή, είναι πιθανό να προβούν μελλοντικά σε επιθέσεις βιο-τρομοκρατίας και να επιλέγουν ευάλωτους στόχους, όπως επιθέσεις σε νοσοκομεία κ.ά..¹²

4. Τέλος, αναμένεται ότι οι κοινωνικές και οικονομικές εντάσεις και τα προβλήματα που θα παρουσιαστούν τα επόμενα χρόνια ως απόρροια της πανδημίας, θα οδηγήσουν σε ένα νέο, μπορεί και ισχυρότερο, κύμα επιθέσεων¹³. Ορισμένες μελέτες πριν την υγειονομική κρίση είχαν διαπιστώσει την επίδραση των εντάσεων στην εμφάνιση και ανάπτυξη του

9. Basit Abdul, ο.π., σελ. 266, Ομοίως, De Silva Sara (Dr.), ο.π.. Επίσης, UNITAR, ο.π.

10. Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism, ό.π., σελ. 87

11. Όπως αναφέρεται στην έκθεση του διεθνούς Institute for Economics & Peace, Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism, ο.π., σελ. 86-88.

12. Βλ. De Cauwer Harald G, Somville Francis, ό.π., όπου και αναφορές σε αντίστοιχα περιστατικά. Ομοίως, Basit Abdul, ο.π., σελ. 268. Ομοίως, Interpol, Terrorist groups using COVID-19 to reinforce power and influence, 22.12.2020, <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2020/INTERPOL-Terrorist-groups-using-COVID-19-to-reinforce-power-and-influence> (ανακτήθηκε την 10.06.2021). Επίσης, UNITAR, ό.π.. Επίσης, De Silva Sara (Dr.), ό.π. Επίσης Marone Francesco, ό.π. Επίσης, σχετικά με το ενδεχόμενο εμφάνισης επιθέσεων με βιολογικά όπλα, βλ. BLUM MARC-MICHAEL, NEUMANN PETER, CORONA AND BIOTERRORISM: HOW SERIOUS IS THE THREAT?, War on the Rocks, JUNE 22, 2020, <https://warontherocks.com/2020/06/corona-and-bioterrorism-how-serious-is-the-threat/> (ανακτήθηκε την 14.06.2021)

13. UN Security Council / Counter-Terrorism Committee (CTC) Counter-Terrorism Committee Executive Directorate (CTED), The impact of the COVID-19 pandemic on terrorism, counter-terrorism and countering violent extremism, Δεκέμβριος 2020, https://www.un.org/securitycouncil/ctc/sites/www.un.org.securitycouncil.ctc/files/files/documents/2021/Jan/cted_paper_the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-counter-te.pdf (ανακτήθηκε την 14.06.2021)

φαινομένου¹⁴. Για παράδειγμα, είχαν καταδείξει ότι οι διακρίσεις με βάση την εθνικότητα ή τη θρησκεία, η κρατική καταπίεση, η άσκηση βίας σε βάρος ορισμένων κοινωνικών ομάδων, όπως και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, συνδέονται με την αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων. Εξάλλου, η ίδια η εξάπλωση του κορωνοϊού συμβάλλει στην αύξηση των εντάσεων, λόγω της ανασφάλειας, της μοναξιάς, της απώλειας προσφιλών προσώπων, της πολιτικής αστάθειας, του αισθήματος αδικίας, της οικονομικής κρίσης και της ανεργίας. Όλα τα προηγούμενα δικαιολογούν τις ανησυχίες για την εξέλιξη της τρομοκρατίας.

Βεβαίως, όλα αυτά είναι συμπεράσματα των ερευνών που εστιάζουν στην μία όψη του νομίσματος. Αν η τρομοκρατία ήταν απλώς ο απόηχος της αγωνίας και των κοινωνικών προβλημάτων που έφερε η πανδημία, τότε σήμερα που αυτά έχουν τόσο πολύ ενταθεί, θα έπρεπε να έχουμε αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων, το οποίο δεν συμβαίνει. Πως ερμηνεύεται λοιπόν η απουσία επιθέσεων καθ' όλο αυτό το χρονικό διάστημα και μέχρι σήμερα;

Ορισμένες μελέτες εξετάζουν και αυτή την όψη. Επισημαίνουν ότι οι πρακτικές δυσκολίες στις μετακινήσεις λόγω των περιοριστικών μέτρων που έχουν επιβληθεί από διάφορα κράτη, αποτελεί ενδεχομένως ανασταλτικό παράγοντα στην εκδήλωση (υπερτοπικών κυρίως) επιθέσεων, αλλά και στην στρατολόγηση αλλοδαπών μαχητών στις τρομοκρατικές οργανώσεις της Ανατολής (η οποία προ πανδημίας αποτελούσε ένα από τα κρίσιμα αντικείμενα της έρευνας)¹⁵. Ως εκ τούτου, μόλις υποχωρήσουν οι συνθήκες περιορισμού και αυξημένου ελέγχου, αναμένεται αύξηση των τρομοκρατικών επιθέσεων. Εξάλλου, πάλι λόγω των περιοριστικών μέτρων κίνησης για την αποφυγή συνωστισμού, δυσχεραίνεται η διαζώσης στρατολόγηση νέων μελών από τις οργανώσεις¹⁶, ενώ το πιο σημαντικό είναι ότι δεν προσφέρονται ευκαιρίες διάπραξης πολύνεκρων επιθέσεων. Οι προαναφερθείσες πρακτικές δυσκολίες, όμως, δεν αρκούν για να δικαιολογήσουν την αισθητή πλέον ύφεση της τρομοκρατικής δραστηριότητας παγκοσμίως.

Μεγαλύτερο μάλλον ενδιαφέρον έχει μία άλλη παρατήρηση με αφορμή τις προεκτάσεις της πανδημίας και τις επιπτώσεις τους στην εξέλιξη της τρομοκρατίας. Συγκεκριμένα, σε πρόσφατη έκθεσή το UNITAR¹⁷, το Ινστιτούτο του ΟΗΕ για την εκπαίδευση και την έρευνα, επισημαίνει ότι, ο κορωνοϊός μονοπώλησε τον δημόσιο διάλογο παγκοσμίως καθ' όλη τη διάρκειά του.

14. Πρβλ Agnew R., «A general strain theory of terrorism», *Theoretical Criminology*, Vol. 14 No 2, 2010, σσ. 131-153. Ομοίως, Marone Francesco, ό.π.

15. De Silva Sara (Dr.), ό.π. Ομοίως, UN Security Council / Counter-Terrorism Committee (CTC) Counter-Terrorism Committee Executive Directorate (CTED), ό.π..

16. UNITAR, ό.π..

17. UNITAR, ό.π..

Πράγματι, τους τελευταίους 18 μήνες περίπου, η πανδημία φαίνεται να έλκει το ενδιαφέρον της κοινωνίας, σε τέτοιο βαθμό που οποιαδήποτε άλλη είδηση μοιάζει να έχει δευτερεύουσα σημασία¹⁸. Η ειδησεογραφία, οι δημόσιες πολιτικές συζητήσεις και οι αναρτήσεις στα κοινωνικά δίκτυα είναι σαφώς προσανατολισμένες στην πορεία του ιού, τον εμβολιασμό, τις παρενέργειες των φαρμάκων, τις πολιτικές υγείας και τις ευθύνες. Ο φόβος της αρρώστιας είναι πολύ ισχυρότερος από αυτόν που δημιουργεί η τρομοκρατία λόγω της διάχυσης του κινδύνου, ο οποίος αφορά τους πάντες, ανεξαρτήτως οικονομικής ή κοινωνικής θέσης και από τον οποίο δεν μπορεί να προφυλαχθεί κανείς σε απόλυτο βαθμό. Η πραγματικότητα αυτή, βεβαίως, δεν αφήνει πολλά περιθώρια για την ανάδειξη άλλων κινδύνων. Υποστηρίζουμε λοιπόν ότι οι τρομοκρατικές επιθέσεις μειώθηκαν την περίοδο αυτή, διότι οι επίδοξοι δράστες αντιλήφθηκαν ότι δεν θα προκαλούσαν την επιθυμητή αναστάτωση στο κοινό.

Σύμφωνα με τους σύγχρονους ορισμούς της τρομοκρατίας, ο απώτερος σκοπός του δράστη είναι η πρόκληση μιας κατάστασης τρόμου όχι τόσο στα άμεσα θύματα κάθε επίθεσης, δηλαδή τους ανθρώπους που υφίστανται την βία, όσο σε ένα ευρύτερο κοινό. Ενδεικτικά, σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2017/541 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, για να χαρακτηριστεί μια πράξη ως τρομοκρατικό έγκλημα, πέραν των στοιχείων της αντικειμενικής υπόστασης, θα πρέπει να αποσκοπεί στον σοβαρό εκφοβισμό ενός πληθυσμού, στον εξαναγκασμό κάποιας κυβέρνησης ή διεθνούς οργανισμού σε πράξη ή παράλειψη, ή στην αποσταθεροποίηση των θεμελιωδών πολιτικών, συνταγματικών, οικονομικών ή κοινωνικών δομών μιας χώρας ή οργανισμού. Όμως, για να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, δηλαδή η διασπορά του τρόμου στον ευρύτερο πληθυσμό, θα πρέπει η επίθεση να λάβει μεγάλη δημοσιότητα, λόγω του μεγέθους ή της αγριότητάς της. Όπως πολύ εύστοχα αναφέρεται, *η τρομοκρατία είναι ένα παγκόσμιο θέαμα απερίγραπτης ωμής βίας. Επομένως, η εκάστοτε επίθεση θα παύσει να θεωρείται επιτυχημένη και η παράσταση θα τελειώσει, όταν το κοινό θα σταματήσει να αγοράζει εισιτήρια.*¹⁹

Αξίζει να μας προβληματίσει η αντίδραση της κυβέρνησης της Νέας Ζηλανδίας στις τρομοκρατικές ένοπλες επιθέσεις από ακροδεξιούς σε δύο τεμένη το 2019, σε αντιδιαστολή με την προηγούμενη αντίδραση των κυβερνήσεων των ΗΠΑ στις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 και όσες ακολούθησαν. Στην πρώτη περίπτωση, τα βίντεο των επιθέσεων που είχαν σχεδόν ταυτόχρονα αναρτηθεί και κυκλοφορήσει στο διαδίκτυο με πρωτοβουλία του δράστη, «κα-

18. Πρβλ. ενδεικτικά για τις ΗΠΑ <https://www.pewresearch.org/global/2020/04/13/americans-see-spread-of-disease-as-top-international-threat-along-with-terrorism-nuclear-weapons-cyberattacks/> (ανακτήθηκε την 10.06.2021). Επίσης, Pantucci Raffaello, Key Questions for Counter-Terrorism Post-COVID-19, Counter Terrorist Trends and Analyses, Vol. 12, No. 3 (April 2020), σελ. 1-6.

19. Βλ. Nalbandov R., «Irrational Rationality of Terrorism», Journal of Strategic Security, Vol 6, No 4, 2013, σσ. 92-102, σελ. 102, που αναφέρεται στην θεωρία της ορθολογικής επιλογής και τη στάθμιση της επιτυχίας κάθε επίθεσης από τους δράστες.

τέβηκαν» εντός λίγων ωρών από τις αρχές και έπαυσαν να είναι ορατά από οποιονδήποτε. Αντίθετα, η επίθεση στους δίδυμους πύργους, αναπαράγεται ακόμη σήμερα και τροφοδοτεί περαιτέρω συζητήσεις και φόβο. Επίσης, στη Νέα Ζηλανδία η είδηση αντιμετωπίστηκε με συμπόνια και κατανόηση για τα θύματα, ενώ η πρωθυπουργός της χώρας, Jacinda Ardern, αρνήθηκε να αναφέρει το όνομα του δράστη, καταδικάζοντάς τον - όπως η ίδια δήλωσε - σε ανωνυμία. Επισημαίνεται ειδικότερα ότι²⁰, η Ardern αφιέρωσε περισσότερο χρόνο στις ομιλίες της για την ανθρώπινη πλευρά της τραγωδίας και τις συνέπειες για τις οικογένειες των θυμάτων, σε αντίθεση με τους αμερικανούς ηγέτες που, σε αντίστοιχες περιπτώσεις, αναφέρονταν περισσότερο σε στατιστικά δεδομένα για την τρομοκρατική δραστηριότητα και στον κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια. Με αυτό τον τρόπο, η Νέα Ζηλανδία συνέδεσε το πρόβλημα με τις άμεσες και ορατές συνέπειες, αποφεύγοντας να προκαλέσει περαιτέρω ανησυχία στο ευρύ κοινό για την ασφάλεια της χώρας και, συνακόλουθα, περιόρισε την αποτελεσματικότητα της επίθεσης.

Όσα εκτέθηκαν, θα μπορούσαν να εμπλουτίσουν τον διάλογο και τον συνολικό σχεδιασμό για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Αν η παράσταση έχει στόχο τη διάχυση του τρόμου στο ευρύ κοινό, τότε η επίσημη αντίδραση θα μπορούσε να συμπεριλάβει κάποιους κανόνες σχετικά με την επικοινωνιακή διαχείριση μελλοντικών τρομοκρατικών επιθέσεων και τον περιορισμό της προβολής τους. Έτσι, ενδεχομένως να επετύγχανε τη ματαίωση του σκοπού τους και, συνακόλουθα, το κλείσιμο της αυλαίας.

20. Βλ. <https://theconversation.com/is-there-a-feminine-response-to-terrorism-115873> (ανακτήθηκε την 10.06.2021)